

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 462. ISTUNGJÄRK 28. JA 29. APRILLIL 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse mudeli tugevdamine” (ettevalmistav arvamus)

(2011/C 18/01)

Raportöör: **José María ESPUNY MOYANO**

Kaasraportöör: **Carlos TRÍAS PINTO**

Euroopa Liidu eesistujariik Hispaania palus oma 23. juuli 2009. aasta kirjas vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse mudeli tugevdamine” (ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon võttis arvamuse vastu 25. märtsil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 462. istungjärgul 28.-29. aprillil 2010 (28. aprilli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 124, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Ühenduse põllumajandusliku toidutööstuse mudeli praegune seis

1.1 Ühine põllumajanduspoliitika ei ole pelgalt esimene sõna otseses mõttes ühine poliitika – mis tõusis hiljutise pädevusi laiendavate Lissaboni lepingu muudatustega veelgi tähtsamale kohale –, vaid ka tõeline põllumajandusliku toidutööstuse mudel. Seepärast peaks see pakkuma Euroopale märkimisväärset strateegilist huvi ja avaldama suurt rahvusvahelist mõju.

1.2 Ühine põllumajanduspoliitika on päris algusest peale ja ka pärast mitmeid aluslepingute reforme säilitanud oma eesmärgid. Siiski on seda peaaegu 50 aasta jooksul kohandatud uute, muutustest tulenenud vajadustega: vahendite ja juhtimis-süsteemide reform, eelarved, üldsuse taotlused ja turgude avamine kolmandatele riikidele. Tänapäevaks oleme jõudnud põllumajandusliku toidutööstuse säästva mudelini, mis lähtub üha rohkem majanduslikest, keskkondlikest- ja sotsiaalsetest kaalutlustest.

1.3 See Euroopa mudel on aja jooksul mõõdukalt täitnud oma peaesmärgid: taganud inimestele tervislike ja ohutute toiduainete kättesaadavuse, loonud maailma tasandil juhtiva põllumajandusliku toidutööstuse süsteemi ning pakkunud mitmekesist, kvaliteetset ja tarbijate seas hinnatud tootmist.

2. Positiivsed ja negatiivsed tahud

2.1 Kuigi üldiselt võib mudelit hinnata heaks, on ilmne, et kaaluda tasuks teatud täiendusi ja parandusi, muu hulgas tuleks:

— leida ühised vahendid, mis suudaksid reageerida hindade võimalikule kõikumisele eelseisvatel aastatel, et vältida 2007. ja 2008. aastal kujunenud olukordi;

- parandada põllumajandusliku toidutööstuse spetsiaalseid süsteeme – kaitstud päritolunimetusi, kaitstud geograafilisi tähiseid, garanteeritud traditsioonilisi eritunnuseid –, et muuta nende tingimused lihtsamaks ja mõistlikumaks, tõsta neile esitatavate tehniliste nõuete taset ning tugevdada mudelit, tõhustades samal ajal nende õiglasemat kaitset välis-turgudel;
- tugevdada tõelist ühenduse põllumajandusliku toidutööstuse toodete edendamise poliitikat, mis loob Euroopas lisaväärtust meie rikkalikule ja mitmekesisele tootevalikule ning eelkõige ühitab sobivalt meie väärtuste edendamise ja toodete kaubandusliku arendamise;
- edendada strateegilist nägemust põllumajandusliku toidutööstuse tootmisahelast – tootmisest, töötlemisest ja müügist –, soodustades süsteemi läbipaistvust ning võttes meetmeid turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ja turu toimimist mõjutavate ebaausate toimimisviiside ärahoidmiseks;
- parandada tarbijate teavitamist ühtse märgistussüsteemi abil ja luua süsteem, mis kasutab maksimaalselt ära infotehnoloogia uusi võimalusi, et tarbija saaks oma valiku teha võimalikult teadlikult.

3. Toimetulek vahetult eelseivate raskustega

3.1 Uuendatud institutsioonide ja uue lepinguga astub Euroopa Liit uude etappi. Peame tulema toime paljude uute katsumustega ning tegema põhjalikke muudatusi, mis aitavad Euroopa Liidul püsida juhtpositsioonil ja ennekõike leida tee praegusest majandus- ja finantskriisist väljumiseks.

3.2 Selles kontekstis on ühenduse põllumajandusliku toidutööstuse süsteemil teatud vajadused, mida tuleb arvesse võtta praegustes aruteludes 2013. aasta järgse ühise põllumajanduspoliitika üle. Mõned vajadused on välja toodud ka käesolevas dokumendis ja neid on selgelt nimetatud ka komitee varasemates arvamustes ⁽¹⁾.

3.3 Käesolevas arvamuses soovib komitee väljendada üksikasjalikumalt oma seisukohta ühenduse põllumajandusliku toidutööstuse mudeli säästvuse väärtuste kohta ja toonitada selle tähtsust. Kuna see on ainus vastupidav mudel, tuleb tagada, et seda rakendatakse ühtselt kogu ühenduse turul ja välditakse olukorda, kus selle võtavad kasutusse üksnes Euroopa ettevõtjad, sest ilmselgelt on tegemist ainsa süsteemiga, millelt võime loota püsijäämist.

4. Teel kindla, tasakaalustatud ja õiglase mudeli poole

4.1 Euroopa põllumajandusliku toidutööstuse mudel jääb selgesti säästvuse raamistikku, kus arvestatakse mudeli majanduslikku, keskkondlikku ja sotsiaalset külge.

4.2 Viimastel aastatel ja eriti ühise põllumajanduspoliitika viimase reformi tulemusena on tehtud kauguleulatuvaid täiendusi õigusnormides, mis puudutavad järgmisi valdkondi:

- toiduainete ohutuse ja nende jälgitavuse parandamine;
- ökoloogilise tootmise, integreeritud tootmise ja keskkonda arvestavate tavade kujundamine ning keskkonna üldine kaitsmine;
- loomade heaolu käsitlevate eeskirjade rakendamine kõigi toodete puhul;
- sotsiaalsete ja töötajaid kaitsvate eeskirjade tõhustamine.

4.3 Komitee peab kõnealust mudelit ühise põllumajanduspoliitika edasise püsijäämise jaoks eriti tähtsaks, sest tänu sellele suudab Euroopa Liit püsida üha enam globaliseerivas maailmas konkurentsivõimelisena. Just nimetatud väärtused, mis kajastuvad ka õigusnormides, ning jõupingutused teadusuuringute ja põllumajandusliku toidutööstuse edendamiseks võimaldavad Euroopa Liidul tulla toime raskustega olukorras, kus ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) andmetel on 2020. aastaks vajadus toodetavate toiduainete järele maailmas kahekordistunud.

4.4 Ent selle mudeli elluviimine on nõudnud ja nõuab ka edaspidi ühenduse ettevõtjailt suuri jõupingutusi nii põllumajandustoodete tootmisel kui ka nende töötlemisel. Seega ei saa lubada, et mudeli rakendamisel kerkib esile mitmesuguseid puudusi, mis seavad ohtu mudeli toimimisele.

4.5 Üht puudust võib täheldada seoses toiduainete ohutusega ning imporditud toiduainete, loomasööda, loomade ja taimede vastavusega ühenduse normidele. Kogemused on Euroopale näidanud vajadust säilitada kõrge tervisekaitse tase nii inimeste, loomade kui ka taimede puhul ning see on viinud uute standardite väljatöötamiseni määruses (EÜ) nr 178/2002, milles on sätestatud ühenduse toidualaste õigusnormide põhimõtted. Seadusandja on aga keskendunud ühenduse ettevõtjate kohustuste loetlemisele ja jätnud imporditud toodetele esitatavad nõuded tahaplaanile.

4.5.1 Praeguse seisuga on Euroopa Toiduohutusameti andmetel rohkem kui üks kolmandik kõigist siseturul registreeritud hoiatusest seotud kolmandast riigist pärinevate toodetega. Komitee soovib meelde tuletada, et Euroopa Liidul on kohustus tagada tarbijate ohutus ja tervis ning järgida kehtivaid standardeid kõikide turule lastud, k.a imporditud toodetepuhul.

4.6 Teine probleem, millega ühenduse tootjad ja tööstus kokku puutuvad, on see, et tasakaalu puudumise tõttu ühenduse turul väheneb nende konkurentsivõime võrreldes imporditud toodetega.

⁽¹⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 81.

4.6.1 Euroopa Liidu mudeliga kaasnevad nõuded tõstavad märkimisväärselt tootmiskulusid. Teatud nõuetele ei pea aga imporditud tooted vastama ning neist mõnele kohaldatakse pealegi soodustariife (?).

4.6.2 Wageningeni üliskooli aruande (nr 2008-071, LEI) kohaselt suurendavad direktiivis 1999/74/EÜ sätestatud muna-kanade kaitse nõuded Euroopa Liidu keskmise tootja kulusid 8–10 %. Samal ajal peavad tootjad konkureerima Brasiiliast ja USAst imporditud toodetega, mis ei vasta nimetatud nõuetele ja mille tootmisel kasutatakse süsteeme, mida reguleerivad normid ei ole kaugeltki nii ranged kui Euroopa Liidu õigusaktides ette nähtud (intensiivtootmine, vähem piiranguid ravimite kasutamisel, GMOde kasutamise piirangute puudumine loomasööda puhul jne).

4.6.3 Samalaadne mõju on õiguslikust reguleerimisest tulenevatel kuludel. Euroopa loomasöödatööstus vajab teatud importtooraineid, sest Euroopas ei toodeta neid piisavalt, kuid ühenduse poolt GMOde kohta kehtestatud ranged piirangud raskendavad loomasööda tootmiseks oluliste toodetesaaduste, nagu teravilja, soja ja valgurikaste taimede seemnete importimist näiteks Brasiiliast ja Argentinast. Sellised piirangud mõjutavad otseselt Euroopa lihatööstust, kes peab tekkinud kulud kinni maksma. See aga vähendab lihatööstuse konkurentsivõimet nii Euroopa turul kui ka kolmandatesse riikidesse eksportimisel. Komitee ei võta aga seisukohta GMOde kasutuse sobilikkuse osas.

4.6.4 Seda mõonab ka Euroopa Komisjon põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi aruandes GMOsid puudutavate normide rakendamise kohta, märkides, et nulltolerantsi põhimõtte järgimisel võib Euroopa põllumajanduslik toidutööstus kaotada kuni 200000 miljonit eurot. Pealegi jääb tegelikult saavutamata Euroopa tarbijakaitse eeldatav kõrgem tase, sest jätkuvalt imporditakse liha, piima ja muid tooteid, mida saadakse muu hulgas GMOdega toidetud loomadelt. Seetõttu peaks looma tingimused tarbijate ootuste suhtes tähelepaneliku tootmisharu arendamiseks.

4.6.5 Eelnimetatutega sarnased probleemid kerkivad esile ka teistes valdkondades, kus õiguslikust reguleerimisest tulenevad kulud on samuti suured, näiteks pestitsiidide (jääkide piirnormid ja muud keskkonnapiirangud), taimetervise ja loomade identifitseerimise osas.

4.7 Kõigele lisaks tulevad mängu teatud poliitilised kaalutlused, mis ei lase praegusel olukorral jätkusuutlikuna püsida. Ei tundu mõistlik, et Euroopa ettevõtjaid diskrimineeritakse nende enda turul võrreldes kolmandate riikide tootjatega.

5. Oluline on otsida lahendusi

5.1 Komitee arvates peaks Euroopa Liit leidma lahendused, et parandada ühenduse mudeli rakendamist siseturul, austades seejuures vaba konkurentsi ja rahvusvahelisi norme.

(?) Komitee tuletab meelde, et Euroopa Liit on maailma suurim põllumajanduslike toiduainete importija ja et sellele positsioonile on ta jõudnud tänu soodustariifide (üldiste tariifsete soodustuste kava (GSP), GSP+, erikord „Kõik peale relvade”) kasutamisele vähim arenenud riikides ja arenguriikides.

5.2 Lahendus hõlmaks eri valdkondi ja mõnel juhul tuleks see ellu viia järk-järgult. Võimalike meetmete hulgast soovib komitee välja tuua järgmised:

— *Parandada turulepääsu tingimusi*: järelevalve impordi üle peab tagama, et Euroopa Liitu sisetoodavad ja eelkõige toidu-ahelas kasutatavad loomad ja taimed on kasvatatud ohutult ja Euroopa standardeid järgides. Samuti on oluline, et järelevalves kasutataks ühtlustatud menetlust, nii et kõikidele toodetele võiks nende turule saabumise kohast hoolimata anda samad ohutustagatised. Euroopa ettevõtjate jaoks on küsimus ühtmoodi kohtlemises.

— *Parandada rahvusvahelist toetust Euroopa mudelile*: Euroopa Liidul on vaja tutvustada oma mudelit, mille aluseks on ÜRO poolt kogu maailmas edendatav säästva arengu väärtused, ning aidata kaasa selle omaksvõtmisele rahvusvahelisel areenil. Näiteks WTO, FAO, CODEX Alimentarius Mundi, IOE, ILO, UNCTAD ja teisedki organisatsioonid peaksid selles tutvustustegevuses osalema. Samuti tuleks püüelda õigusaktide maksimaalse ühtlustatuse poole rahvusvahelisel tasandil, et vältida erinevat kohtlemist.

— *Parandada tarbijate tervise ja loomade heaolu kaitse süsteemide vastastikust tunnustamist ELi ja kolmandate riikide vahel*: Euroopa Liit peab lisama oma kaubanduslepingutesse eraldi peatüki tervise, taimetervise ja toiduainete ohutuse tagamise süsteemide vastastikuse tunnustamise kohta, et tagada vastastikune üksmeel tervisekaitse sobiva taseme osas WTO kehtestatud raamistikus.

— *Parandada rahvusvahelist tehnilist abi*: tuleks edendada selliseid algatusi nagu „Better Training for Safer Food” („Parem väljaõpe ohutumate toiduainete nimel”), millega toetatakse tehniliste koolituste, eeskirjade ja standardite väljatöötamise, töötajate vahetusprogrammide jms kaudu tehnilist koostööd arenguriikidega, kes ekspordivad Euroopasse või ehk hakkavad seda tegema.

— *Kaubandusstiimulid*: Euroopa Liit võiks lisaks analüüsida võimalust parandada kaubandus-, finants- või arengukoostöötingimusi nende arenguriikide jaoks, kes viivad oma süsteemi vastavusse ühenduse mudeliga.

— *Parem õigusloome*: kui Euroopa ei tohi võtta proteksionistlikke turulepääsu piiravaid meetmeid, siis ei tohi me ka nõustuda sellega, et meie mudel toob kahju Euroopa enda ettevõtjatele. Õigusaktide lihtsustamine võib olla veel üks väga kasulik vahend liigse halduskoormuse vähendamiseks.

5.2.1 Euroopa mudel põhineb osaliselt neil avalikel hüvedel, mida kodanikud ja tarbijad peavad vajalikuks: olulisemad neist on päritolust ja kaitsemeetoditest tulenev kvaliteet, loomade kaitse, ettevaatuspõhimõte ja keskkonnakaitse.

5.2.2 Euroopa poliitikas tuleks leida vahendid, mis ei lase töökohti ühest paigast teise üle viia – nii oleks võimalik konkureerida võrdsetel alustel. See soodustaks inimväarikat tööd käsitlevate sotsiaal- ja töönormide⁽³⁾ rakendamist, mida siseturul edendatakse. Lisaks peaks Euroopa Liit kutsuma asjaomaseid rahvusvahelisi institutsioone (eriti WTOd) üles võtma mittekaubanduslike kaalutluste hulgas arvesse ka peamisi sotsiaal- ja

töönorme, sest kaubandus saab olla tõeliselt vaba üksnes siis, kui see on ka õiglane.

5.2.3 Seadusandja peaks seega seadma praegu esikohale tasakaalu taastamise, võttes selleks vastu sobivad õiguslikud meetmed.

5.3 Komitee palub Euroopa Parlamendil, nõukogul ja Euroopa Komisjonil arvestada käesolevat arvamust ning kutsub eesistujariiki Hispaaniat üles tegema ettepanekuid asjakohasteks meetmeteks.

Brüssel, 28. aprill 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁾ ILO konventsioonid nr 87, 98, 105, 111, 135 ja 182; ILO töö põhimõtete ja -õiguste deklaratsioon; ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika kohta; ILO deklaratsioon sunniviisilise töö kohta; ILO deklaratsioon diskrimineerimise kohta; ILO inimväarika töö tegevuskava; ILO deklaratsioon laste töö kohta; OECD põhimõtted äriühingu üldjuhtimise kohta; OECD suunised rahvusvahelistele ettevõtetele; ÜRO aastatuhande deklaratsioon.